

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з питань прав людини, деокупації та реінтеграції
тимчасово окупованих територій України,
національних меншин і міжнаціональних відносин

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

До реєстр. № 10425 від 22.01.2024;
реєстр № 10425-1 від 05.02.2024;
реєстр. № 10425-2 від 05.02.2024

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин (далі – Комітет) на своєму засіданні, проведеному 6 лютого 2024 року (протокол № 98), розглянув проект Закону України про деякі питання у сфері міграції щодо підстав і порядку набуття та припинення громадянства України, реєстр. № 10425 від 22.01.2024, поданий Президентом України (далі – *законопроект реєстр. № 10425*), та альтернативні до нього: проект Закону України про деякі питання у сфері міграції щодо підстав і порядку набуття та припинення громадянства України з урахуванням положень Конституції України, реєстр. № 10425-1 від 05.02.2024, поданий народним депутатом України Разумковим Д.О. (далі – *законопроект реєстр. № 10425-1*) і проект Закону України про деякі питання набуття та припинення громадянства України, реєстр. № 10425-2 від 05.02.2024, поданий народним депутатом України Разумковим Д.О. та іншими народними депутатами України (далі – *законопроект реєстр. № 10425-2*).

Відповідно до пояснювальних записок:

- метою прийняття законопроекту реєстр. № 10425 є актуалізація положень законодавства у сфері міграції, громадянства, зокрема підстав і порядку набуття та припинення громадянства України, а також удосконалення правового регулювання питань щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які у складі Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів формувань, беруть участь у захисті незалежності та територіальної цілісності України, членів їх сімей;

- метою прийняття законопроекту реєстр. № 10425-1 є актуалізація положень законодавства у сфері міграції, громадянства з одночасним дотриманням положень Конституції України;

- метою прийняття законопроекту реєстр. № 10425-2 є актуалізація положень законодавства у сфері набуття та припинення громадянства України з одночасним дотриманням положень Конституції України та з урахуванням поточних безпекових викликів.

Для досягнення поставленої цілі основним законопроектом реєстр. № 10425 пропонується викласти Закон України "Про громадянство України" в новій редакції, згідно з якою, зокрема:

- визначається перелік держав, громадяни (піддані) яких матимуть право набувати громадянство України у спрощеному порядку. При цьому спрощений порядок набуття громадянства України іноземцями з визначених країн полягає у поданні такими особами декларації про визнання себе громадянином України;

- встановлюються категорії осіб, які при набутті громадянства України подаватимуть декларацію про відмову від іноземного громадянства та визнання себе лише громадянином України;

- передбачається, що до громадянства України не приймається особа:

- 1) яка засуджена в Україні за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину з урахуванням рівня загрози для національної безпеки держави;

- 2) яка вчинила на території іншої держави діяння, визнане Кримінальним кодексом України тяжким або особливо тяжким злочином;

- 3) яка створює загрозу національним інтересам, національній безпеці, охороні громадського порядку, суверенітету і територіальній цілісності України;

- переглядаються підстави для втрати громадянства України, зокрема передбачається, що однією з таких підстав є добровільне набуття громадянином України громадянства держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом, або громадянства (підданства) іншої держави, яка не визначена як держава, громадяни (піддані) якої набувають громадянство України у спрощеному порядку, якщо на момент такого набуття він досяг повноліття;

- уточнюються повноваження державних органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства.

Також законопроектом реєстр. № 10425 вносяться зміни до законів України «Про імміграцію» та «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», відповідно до яких урегулюється питання можливості подання паспортного документа, строк дії якого закінчився, іноземцями та особами без громадянства, які в установленому законом порядку проходять/проходили військову службу за контрактом у Збройних Силах України, Національній гвардії України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, для отримання посвідки на тимчасове проживання.

Ключовими відмінностями альтернативного законопроекту реєстр. № 10425-1 від основного проекту Закону є положення, згідно з якими, зокрема:

- Верховна Рада України доручає Кабінету Міністрів України у місячний строк з дня опублікування цього Закону розробити проект Закону України про внесення змін до Конституції України щодо уточнення визначення єдиного громадянства, а також у вказаний строк надіслати такий законопроект Верховній Раді України та Президенту України для вирішення питання про

подання цього законопроекту до Верховної Ради України у порядку, передбаченому розділом XIII Конституції України;

- у разі його прийняття, відповідний закон набиратиме чинності після внесення змін до Конституції України.

Ключовими відмінностями альтернативного законопроекту реєстр. № 10425-2 від основного проекту Закону є положення, згідно з якими, зокрема:

- держави, громадяни (піддані) яких набувають громадянство України у спрощеному порядку – це держави, які уклали міжнародний договір про спрощений порядок набуття громадянства з Україною;

- підставами для втрати громадянства України є:

- неподання іноземцем документу про припинення іноземного громадянства (підданства) або іноземних громадянств (підданств), виданий уповноваженим органом відповідної держави або декларації про відмову від іноземного громадянства та визнання себе лише громадянином України у визначений законом строк;

- невиконання вимог щодо взяття на військовий облік після набуття громадянства України або прийняття до громадянства України відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» впродовж шести місяців після набуття громадянства України або прийняття до громадянства України;

- видача тимчасового посвідчення громадянина України та паспортів громадянина України для виїзду за кордон здійснюється уповноваженим органом у будь-якому населеному пункті України на вибір отримувача таких документів на території України, визначеній статтею 133 Конституції України;

- вносяться зміни до Земельного кодексу України, відповідно до яких особи, які набули громадянство України у спрощеному порядку, не мають права набувати у власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення впродовж трьох років після набуття громадянства України;

- вносяться зміни до Виборчого кодексу України, згідно з якими депутатом, сільським, селищним, міським головою не може бути обрано особу, яка набула громадянство України у спрощеному порядку у випадку, якщо від дати такого набуття минуло менше п'яти років;

- Кабінету Міністрів України доручається у шестимісячний строк внести до Верховної Ради України проект Закону України щодо порядку сплати військового збору особами, які крім громадянства України, мають громадянство іншої держави (незалежно від їхнього податкового резидентства).

У своєму висновку до законопроекту реєстр. № 10425 Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) зазначає, що в цілому підтримує ідею необхідності вдосконалення чинного законодавства України з питань громадянства, зокрема, його позитивні новели, що стосуються унормування питання перебування на території України іноземців та осіб без громадянства, які були залучені до захисту України, зокрема, у складі сил територіальної оборони або добровольчих формувань територіальної громади.

Водночас ГНЕУ у своїх висновках висловлює зауваження як до основного законопроекту, так і до обох альтернативних, які в переважній більшості є актуальними для всіх проектів Законів. Додатково щодо новел законопроекту реєстр. № 10425-1 вказує, що визначення правових засад запровадження в Україні множинного/подвійного громадянства має здійснюватися, виходячи з чинних конституційних норм, а не ґрунтуватись на гіпотетичних змінах Конституції України, які мають статись в майбутньому. Крім того, зауважує, що Кабінет Міністрів України є самостійним суб'єктом права законодавчої ініціативи і реалізує це право, як й інші суб'єкти права законодавчої ініціативи, на власний розсуд. Тому покладення на нього обов'язку щодо розробки законопроектів є дискусійним.

З приводу ключових відмінностей законопроекту реєстр. № 10425-2 ГНЕУ звертає увагу, що запропонований у законопроекті підхід щодо визначення переліку держав, громадяни яких матимуть змогу отримати громадянство України у спрощеному порядку, виключно на підставі укладених міжнародних договорів також викликає зауваження, оскільки на даний час таких міжнародних двосторонніх договорів з Україною не укладено. Крім того, зазначає, що процедура укладення таких міжнародних двосторонніх договорів, виходячи з теорії міжнародного договірної права, є доволі затяжною у часі і викликатиме труднощі у правозастосуванні. Таким чином, мета проекту навряд чи буде досягнута. Стосовно запропонованих змін до Виборчого кодексу України наголошується, що у проекті не запропоновано механізму реалізації цих новел, зокрема, не передбачається механізму перевірки виборчими комісіями, які реєструють кандидатів, порядку набуття громадянства кандидатами, подання до виборчої комісії будь-яких документів, які підтверджують право бути обраним відповідно до ч. 3 ст. 193 Виборчого кодексу України.

Міністерство фінансів України, в межах своєї компетенції, повідомило Комітет про відсутність зауважень до законопроекту реєстр. № 10425. У висновку міністерства вказується, що реалізація положень відповідного акта не впливатиме на показники бюджетів.

На засіданні Комітету Державна міграційна служба України висловила підтримку основному проекту Закону, однак зауважила, що деякі його положення потребують уточнень, які можуть бути реалізовані під час підготовки законопроекту до другого читання.

Під час обговорення проектів Законів народні депутати України – члени Комітету звернули увагу на наступне. Відповідно до положень статті 157 Конституції України вона не може бути змінена в умовах воєнного або надзвичайного стану. Таким чином, запропоноване в альтернативному законопроекті реєстр. № 10425-1 положення, згідно з яким Кабінету Міністрів України у місячний строк доручається надіслати до Верховної Ради України проект Закону України про внесення змін до Конституції України, практично не може бути реалізоване. Запропоновані в законопроекті реєстр. № 10425-2

положення щодо внесення змін до інших законодавчих актів не є комплексними і у своїй сукупності не зможуть забезпечити належне правове регулювання у відповідних сферах. Також було вказано, що альтернативні законопроекти у значній мірі дублюють положення основного. За своїм змістом вони не пропонують інший спосіб правового регулювання суспільних відносин, а, фактично, мають зміст поправок або уточнень до основного законопроекту.

Крім того, народні депутати України зазначили, що у зв'язку з війною значна кількість громадян України опинилася за кордоном і через певний проміжок часу вони матимуть право отримати громадянство іноземної держави. Відповідно до чинного законодавства такі особи змушені будуть відмовитись від паспорта громадянина України. Водночас інститут множинного громадянства може забезпечити українцям незалежно від їх місцезнаходження, належний правовий зв'язок з державою. При цьому обставини, які склалися, вимагають негайного реагування з боку держави і не можуть відкладатися у часі на тривалий термін.

Враховуючи вищевикладене, зважаючи на висловлені позиції центральних органів виконавчої влади, за підсумками розгляду законопроектів Комітет ухвалив рішення:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про деякі питання у сфері міграції щодо підстав і порядку набуття та припинення громадянства України, реєстр. № 10425 від 22.01.2024, поданий Президентом України:

1) включити до порядку денного одинадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання;

2) за наслідками розгляду в першому читанні прийняти за основу.

2. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про деякі питання у сфері міграції щодо підстав і порядку набуття та припинення громадянства України з урахуванням положень Конституції України, реєстр. № 10425-1 від 05.02.2024, поданий народним депутатом України Разумковим Д.О.:

1) включити до порядку денного одинадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання;

2) за наслідками розгляду в першому читанні відхилити.

3. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про деякі питання набуття та припинення громадянства України, реєстр. № 10425-2 від 05.02.2024, поданий народним депутатом України Разумковим Д.О. та іншими народними депутатами України:

1) включити до порядку денного одинадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання;

2) за наслідками розгляду в першому читанні відхилити.

4. Під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України співдоповідачем з розгляду законопроектів реєстр. № 10425, реєстр. № 10425-1 та 10425-2 визначити народного депутата України - голову Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово

окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин Задорожного Андрія Вікторовича.

Голова Комітету

А. ЗАДОРЖНИЙ

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: ЗАДОРЖНИЙ АНДРІЙ ВІКТОРОВИЧ
Сертифікат: 248197DDFAB977E5040000008AEEC900C97C5C04
Дійсний до: 24.08.2024 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-25/3-2024/26845 від 06.02.2024

1461012